TILKE

Tilusrakenteen kehittäminen – hanke 2006-2007

Nivala-Haapajärven seutukunta
Siikalatvan seutukunta

LOPPURAPORTTI

31.12.2007

SISÄLLYSLUETTELO

1. **TILKE – tilusrakenteen kehittäminen – hankkeen taustaa**
    - 1.1. **Kehittämistarpeen kuvaus**
    - 1.2. **Kohderyhmä**

2. **Hankkeen tavoitteet**

3. **TILKE – hankkeen organisaatio**
    - 3.1. **Ohjausryhmä**
    - 3.2. **Hanketyö**

4. **Hankkeen toiminta**
    - 4.1. **Aikataulu**

5. **Tulokset**

6. **Kustannukset ja rahoitus**

7. **Onnistumiset ja epäonnistumiset**

8. **Tiedottaminen ja julkisuus**

9. **Jatkohankkeen tarve**

Liitteet

Liite 1: Laskelma tilusjärjestelyn hyödyistä (Jukka Kukkola / Visa Korhonen)

Liite 2: Ohjausryhmän arvio hankkeesta (ohjausryhmän kokouspöytäkirja 20.12.2007)

Liite 3: Maatalouden ristikkäin kulkeminen Haapaveden alueella

Liite 4: Siikajokilaakso-sanomalehden kirjoitus TILKE-hankkeesta 26.4.2007

Hanketiedot

TILKE – tilusrakenteen kehittäminen 2006-2007
Hankenumero 26964
Päätösnumero 41699
Diaarinumero 3853/3510-2006

Hallinnoija Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimisto, PL 121, 90101 OULU
Yhteyshenkilöt: ohjausryhmän puheenjohtaja Timo Toivanen, P-Poh mmt, PL 29, 84101 YLIVIESKA, p. 020541 6604, sähköposti timo.toivanen@maanmittauslaitos.fi, projektipäällikkö Visa Korhonen, P-Poh mmt, PL 29, 84101 YLIVIESKA, p.0400-694373, sähköposti visa.korhonen@maanmittauslaitos.fi.

1. TILKE – tilusrakenteen kehittäminen – hankkeen taustaa

Pohjois-Pohjanmaan EU- ohjelmien maaseudun toimintalinjan tavoitteena on vahvistaa alkutuotannon kilpailukykyä. Maataloudessa tuetaan toimenpiteitä, jotka alentavat tuotantokustannuksia ja tehostavat tuotantoa, mutta edistävät samalla eettisesti kestävää tuotantoa ja viljelijöiden jaksamista työssään.

Maatilayritysten lukumäärä vähenee ja koko kasvaa ennen näkemättömällä vauhdilla koko Suomessa. Tuoreiden selvitysten mukaan yrityskoon kasvun edut voivat jäädä saavuttamatta, koska yritysten sisäinen rakenne ei ennestäänkään ole hyvä ja koska kasvu näyttää perustuvan entistä pienempiin ja kauempana sijaitseviin peltolohkoihin. Myös pieneen lohkokokoon mukautuneet tilustie- ja kuivatusverkostot alkavat muodostua esteiksi uusien tuotantotekniikoiden käyttöön ottamiselle.

1.1. Kehittämistarpeen kuvaus

Jotta tilakoon kasvu johtaisi sisäiseltä rakenteeltaan tehokkaisiin tuotantoyksiköihin, on kasvua tuettava ja edistettävä erilaisilla alueen maankäyttöä edistävillä keinoilla, joita ovat mm. tilustie- ja kuivatusverkon ajantasaistaminen, tilusvaihdot ja tilusjärjestelyt sekä niihin yhdistetty valtion maanvälitystoiminta.

Maanmittauslaitos on kehittänyt menetelmän peltojen tilusrakenteen laadun arvioimiseen ja havainnollistamiseen. Samalla on kehitetty toimintamalli ja työkalut alueellisen yhteistoiminnan suunnittelemiseen ja toteuttamiseen. Menetelmiä ja toimintamalleja on jo kokeiltu Pohjanmaan maakuntien alueella, Keski-Suomessa sekä Ylivieskan, Raahen ja Oulun seutukunnissa.

Ylivieskan seutukunnassa toiminut Menestyvä Maaseutu – hanke on ollut hyvänä esimerkkinä edellä mainitusta toimintatavasta. Oulun yliopiston Kajaanin kehittämiskeskus teki em. hankkeen arvioinnin joulukuussa 2003 ja arvioinnissa on todettu mm. seuraavaa: ”Hyvin onnistuneelle maankäyttöosiolle (tilusjärjestelyt) on ollut kysyntää hankkeen aikana ja tarvetta sille on jatkossakin, myös alueen ulkopuolella. Tilusjärjestelyihin liittyvien ennakkoluulojen vuoksi on välttämätöntä, että alueella tehdään jatkuvaa kehitys- ja valistustyötä. Hanke on onnistuneesti päässyt tässä asenteiden muokkaustyössä alkuun, mutta jatkotyöstä tulisi myös huolehtia hyvin konkreettisella tasolla.” Vastaavanlainen hanke toteutettiin Oulun, Raahen ja Ylivieskan seutukuntien alueella vuosina 2004-2006. Hankkeesta saatiin erittäin positiiviset kokemukset.

Maaseutuyritysten tulevaisuuden turvaaminen ja toiminnan kehittäminen edistää maaseudun ja kylien asuttuna pysymistä.

1.2. Kohderyhmä

Hankkeen ensisijainen kohderyhmä oli Nivala-Haapajärven ja Siikalatvan seutukuntien maatilayritykset. Toissijaisena kohderyhmänä olivat seutukunnissa toimivat maaseudun kanssa tekemisissä olevat tahot ja kehittämisestä kiinnostuneet organisaatiot ja niiden ihmiset.

2. Hankkeen tavoitteet

TILKE – tilusrakenteen kehittäminen –hankkeen tavoitteena oli Pohjois-Pohjanmaan maakunnan 2 seutukunnan (Nivala-Haapajärvi ja Siikalatva) alueella selvittää maatilojen tämän hetken tilusrakennetta ja maankäyttöön liittyviä ongelmia sekä tiedottaa erilaisten keinojen käyttömahdollisuuksista tilusrakenteen parantamisessa. Hankkeen yhteydessä selvitettiin hankkeeseen osallistuvien kuntien osalta kuivatusverkon nykytila ja kartoitettiin tarve kuivatusverkon uudistamiseen/kunnostamiseen. Tilusrakenteen parantamisen kautta voidaan vahvistaa alueen alkutuotantoa ja alentaa tuotantokustannuksia. Hankkeen yhteydessä ei tehty tilusjärjestelyjä vaan hanke toimi maankäyttöön liittyvien ongelmien ratkaisumahdollisuuksien esille tuojana sekä alueittaisen tarpeen selvittäjänä. Yhtenä ratkaisuvaihtoehtona tuotantokustannusten alentamisessa tuotiin esille mahdollinen tilusjärjestelyn suorittaminen.

3. TILKE – hankkeen organisaatio

Hankkeen organisaation muodostivat ohjausryhmä, projektipäällikkö ja hankkeeseen kuuluvien töiden osalta projektipäällikön ohjauksessa toiminut työryhmä Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimistossa.

3.1. Ohjausryhmä

Hankkeelle muodostettiin ohjausryhmä, jonka tehtävänä oli ohjata hankkeen toimintaa ja ottaa kantaa painopisteisiin projektipäällikön tukena. Lisäksi ohjausryhmä on hyväksynyt väliraportit ja maksatushakemukset. Ohjausryhmä kokoontui kaksi kertaa. Lisäksi pidettiin kaksi sähköpostikokousta.

Ohjausryhmän kokoonpano oli seuraava:

Timo Toivanen	Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimisto, puheenjohtaja
Vesa Nuolioja	ProAgria Oulu, varapuheenjohtaja
Visa Korhonen	Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimisto, sihteeri
Hannu Saarinen	Siikalatvan seutukunta
Tuomo Lintula	Nivala-Haapajärven seutukunta
Timo Lehtiniemi	MTK Pohjois-Pohjanmaa
Mika Mikkola	Suomen Salaojakeskus Oy
Jouni Jyrinki	MTK Keski-Pohjanmaa
Eero Merilä	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus

Pohjois-Pohjanmaan TE-keskuksen edustaja

3.2. Hanketyö

Pääosan hankkeen työpanoksesta suoritti Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimisto projektipäällikön johdolla. Sala- ja valtaojitusten nykytilanteen ja muutostarpeiden kartoituksen suoritti Suomen Salaojakeskus Oy asiantuntijapalveluna erillisen yhteistyösopimuksen pohjalta. Muut yhteistyötahot (MTK Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa sekä ProAgria Oulu) osallistuivat hankkeeseen valmistelemalla ja pitämällä alustuksia maanomistajatilaisuuksissa. Hankkeessa tarvitsemat tietokoneet, puhelimet yms. sekä toimisto- ja kirjanpitopalvelut järjesti Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimisto.

4. Hankkeen toiminta

Hankkeen toiminta käynnistyi joulukuussa 2006, jolloin saatiin Pohjois-Pohjanmaan TE-keskuksen rahoituspäätös hankkeelle. Vuonna 2006 tilattiin peltolohkorekisteriaineisto ja alettiin siirtämään sitä Maanmittauslaitoksen JAKO-tietojärjestelmään. Vuoden 2007 alussa sovittiin Siikalatvan ja Nivala-Haapajärven seutukuntien maaseututiimien kanssa hankkeen alustavasta toimintasuunnitelmasta. Hankkeen ohjausryhmän perustamiskokous pidettiin 13.3.2007.

Hankkeen toiminnassa keskityttiin hankkeen päätavoitteen saavuttamiseen eli mahdollisimman laajaan tiedottamiseen maatilojen tilusrakenteesta ja maankäytön ongelmista sekä niiden vaikutuksista maatilatalouden kannattavuuteen. Samalla tuotiin esille tilusjärjestelyn mahdollisuus kustannusten alentamisessa.

Ennen Siikalatvan ja Nivala-Haapajärven seutukuntien varsinaisia kuntatilaisuuksia kokoontuivat MTK Pohjois-Pohjanmaan, ProAgria Oulun ja Suomen Salaojakeskuksen edustajat projektipäällikön johdolla suunnittelemaan tilaisuuksissa esiteltävää aineistoa sekä miettimään kunkin toimijatahon roolia tilaisuuksissa. Samalla päätettiin ne kunnat, joissa tilaisuuksien järjestäminen olisi tarpeen. Ensimmäiset kuntatilaisuudet Siikalatvan ja Nivala-Haapajärven seutukuntien kunnissa järjestettiin maalis-huhtikuussa 2007. Tilaisuuksia oli yhteensä 8 kpl. Tilaisuudet järjestettiin Nivalassa, Haapavedellä, Piippolassa, Pulkkilassa, Kestilässä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä. Nivalan tilaisuus oli suoraan kylätilaisuus Aittoperällä, koska tilusjärjestelyt ovat Nivalassa maanomistajille varsin tuttuja.

Tilaisuuksissa tuotiin esille maatalouden tulevia kehitysnäkymiä ja niiden vaikutusta maatilojen kustannusrakenteeseen. Esiteltiin tilusjärjestelyn keinoja mahdollisten ongelmien ratkaisuna. Tilaisuuksiin kutsuttiin asiantuntijaksi maanviljelijä kertomaan käytännön kokemuksia tilusjärjestelystä. Ennen tilaisuuksia oli laadittu kuntakohtaiset selvitykset peltojen tilusrakenteesta (lohkojen keskikoot, peltoalat, vuokratut alat, lohkojen keskimääräiset talouskeskusetäisyydet yms.) sekä kuntakohtaiset arviot sala- ja valtaojitusten nykytilasta ja parantamistarpeista. Nämä esiteltiin tilaisuuksien osallistujille erilaisilla teemakartoilla.

Tilaisuuksien osallistujien kanssa sovittiin, että 7 kunnan alueella laaditaan tarkemmat selvitykset jonkin osa-alueen tilusrakenteesta ja kuivatusverkosta ja niiden parantamistarpeista ja –mahdollisuuksista. Selvitykset laadittiin Haapaveden Karsikkaalle, Piippolan Leskelään, Pulkkilan Hyvärilään, Kestilän Mäläskä-Ahonperälle, Kärsämäen Alarannalle, Pyhäjärven Jokikylälle sekä Reisjärvelle.

Keväällä 2007 kuntatilaisuuksissa sovitut osa-alueselvitykset esiteltiin viljelijöille marras-joulukuussa 2007. Lisäksi laadittiin ja esiteltiin selvitykset Nivalan Haapaperän alueelta sekä Pyhännän Tavastkengän alueelta. Yhteensä syksyllä järjestettiin 9 kylätilaisuutta, joihin kaikkiin kutsuttiin kaikki kyseisen kunnan viljelijät.

Hanke järjesti yhteensä 17 tilaisuutta, joihin osallistui n. 200 viljelijää. Tilaisuuksien seurauksena maanomistajat jättivät maanmittaustoimiston selvitettäväksi tilusjärjestelyjen tarveselvityshakemuksia yhteensä 10 kpl.

Hankkeen ohjausryhmälle järjestettiin neljä kokousta, joista kaksi pidettiin sähköpostikokouksena.

4.1 Aikataulu

Hankkeen toiminta-aika oli 20.9.2006-31.12.2007. Käytännössä hankkeen työ alkoi vasta joulukuussa 2006 sen jälkeen, kun Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus oli antanut päätöksensä hankkeen rahoituksesta. Alla on esitetty hankkeen eri vaiheiden toteutumisen aikataulu.

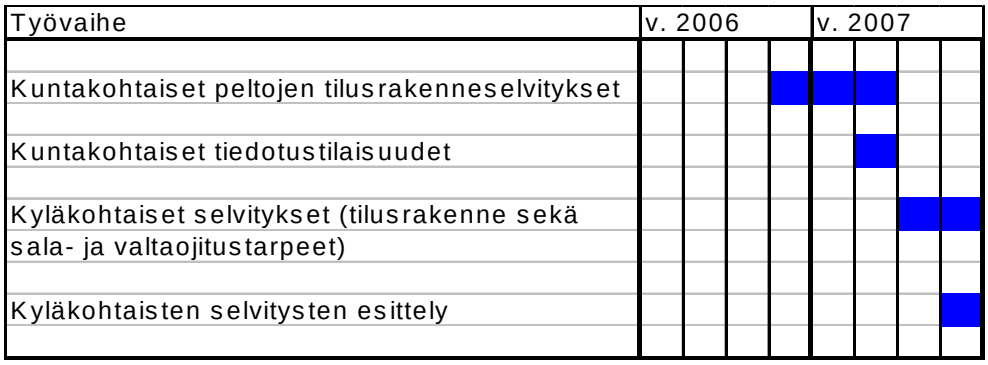

5. Tulokset

Maatalouden kehitysnäkymiä, huonon tilusrakenteen kustannusvaikutuksia, alueittaista sala- ja valtaojitustilannetta sekä tietoisuutta siitä, millaisia parannuksia em. asioihin tilusjärjestelyllä voitaisiin saada aikaan, tehtiin tunnetuksi hankkeeseen kuuluvien kuntien maanomistajien keskuudessa. Hankkeen aikana järjestettiin 17 erillistä tilaisuutta, joihin osallistui noin 200 maanomistajaa ja maaseudun toimijaa.

Hankkeessa laadittiin 16 erillistä pienemmän osa-alueen selvitystä paikallisesta tilusrakenteesta sekä alueiden sala- ja valtaojitustilanteesta. Näiden selvitysten esittely maanomistajille sai aikaan sen, että maanomistajat hakivat Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimistolta 10 erillistä tilusjärjestelyn tarveselvitystä, joissa selvitetään tarkemmin tilusjärjestelyn edellytykset tietyllä alueella. Tarveselvityshakemukset tulivat seuraavilta alueilta: Nivalan Aittoperä ja Haapaperä, Kestilän Mäläskä-Ahonperä, Piippolan Leskelä, Pulkkilan Hyvärilä, Haapaveden Karsikas, Pyhännän Tavastkenkä, Pyhäjärven Jokikylä, Kärsämäen Alaranta sekä koko Reisjärvi. Nämä selvitykset saattavat johtaa tilusjärjestelytoimitukseen, jossa tässä hankkeessa esille tuotuja ongelmia ratkotaan käytännössä.

Hankkeen toimijatahot MTK Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa, ProAgria Oulu, Suomen Salaojakeskus ja Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimisto toimivat koko ajan tiiviissä yhteistyössä keskenään. Hankkeen aikana kunkin tahon tietämys toistensa toiminnasta maatalouden kehittämisessä syveni.

6. Kustannukset ja rahoitus

Kustannukset

Vuosi 2006					
	Toteuma 1.1.-30.6	**Toteuma 1.7.-31.12**	**Toteuma yhteensä 2006**	**Kustannusarvio**	**Alitus + / ylitys -**
Palkat ja sivukulut		**551,13**	**551,13**	**2000,00**	**1448,87**
Ostopalvelut		**4050,00**	**4050,00**	**6500,00**	**2450,00**
Matkat		**0,00**	**0,00**	**500,00**	**500,00**
Muut kustannukset		**0,00**	**0,00**	**500,00**	**500,00**
- vuokrat		0,00	0,00	250,00	250,00
- toimistotarvikkeet		0,00	0,00	50,00	50,00
- muut		0,00	0,00	200,00	200,00
Kulut yhteensä		**4601,13**	**4601,13**	**9500,00**	**4898,87**
Luontaissuoritukset		**0**	**0**	**500,00**	**500,00**
Hankkeen tulot					
Yhteensä		**4601,13**	**4601,13**	**10000,00**	**5398,87**

Vuosi 2007					
	Toteuma 1.1.-30.6	Toteuma 1.7.-31.12	Toteuma ynteensä 2007	Kustannusarvio	Alitus + / ylitys -
Palkat ja sivukulut	**10506,82**	**20552,37**	**31059,19**	**30000,00**	**-1059,19**
Ostopalvelut	**3045,35**	**12511,61**	**15556,96**	**13650,00**	**-1906,96**
Matkat	**1830,02**	**2316,66**	**4146,68**	**5500,00**	**1353,32**
Muut kustannukset	**915,33**	**7292,98**	**8208,31**	**5000,00**	**-3208,31**
- vuokrat	14,00	5588,44	5602,44	2000,00	-3602,44
- toimistotarvikkeet	602,06	604,97	1207,03	950,00	-257,03
- muut	299,27	1099,57	1398,84	2050,00	651,16
Kulut yhteensä	**16297,52**	**42673,62**	**58971,14**	**54150,00**	**-4821,14**
Luontaissuoritukset	**1153,84**	**2189,58**	**3343,42**	**2850,00**	**-493,42**
Hankkeen tulot					
Yhteensä	**17451,36**	**44863,20**	**62314,56**	**57000,00**	**-5314,56**

Hankkeen kokonaiskustannukset pysyivät hallinnassa. Eri Kustannuslajien välillä sen sijaan poikettiin suunnitelmista jonkin verran.

Rahoitus:

TILKE-hanketta ovat rahoittaneet Pohjois-Pohjanmaan TE-keskuksen maaseutuosaston lisäksi Siikalatvan ja Nivala-Haapajärven seutukunnat sekä yksityisrahoituksen osalta Suomen Salaojakeskus, MTK Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa ja ProAgria Oulu seuraavasti:

Vuodet 2006-2007					
	Toteuma 20.9.06-30.6.07	Toteuma 1.7.-31.12	Toteuma ynteensä 2004	Kustannusarvio	Alitus + / ylitys -
TE-keskus	**17641,47**	**35891,08**	**53532,55**	**53600,00**	**67,45**
Siikalatvan seutukunta	**1283,00**	**1279,87**	**2562,87**	**2566,10**	**3,23**
Nivala-Haapajärven seutu	**2067,00**	**2061,70**	**4128,70**	**4133,90**	**5,20**
Suomen Salaojakeskus	**2230,06**	**1115,72**	**3345,78**	**3350,00**	**4,22**
Vastikkeeton asiant.työ	**1153,84**	**2191,94**	**3345,78**	**3350,00**	**4,22**
Yhteensä	**24375,37**	**42540,31**	**66915,68**	**67000,00**	**84,32**

Rahoitussuunnitelma piti suhteellisen hyvin paikkansa. Rahoitusta haettiin TE-keskukselta kaksi kertaa (30.6.2007 mennessä kertyneistä kustannuksista ja 1.7.-31.12.2007 välisen ajan kustannuksista).
Rahoitus koostui pääasiassa TE-keskuksen rahoitusosuudesta. Yksityisrahoitus oli 10 %, josta 5 % korvattiin vastikkeettomalla asintuntijatyöllä, jonka suorittivat MTK Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa sekä ProAgria Oulu. Seutukuntien rahoitusosuudeksi jäi 10 %.

7. Onnistumiset ja epäonnistumiset

Hankkeen tavoitteena oli saada maanomistajat tiedostamaan maatilatalouden tulevaisuuden kehitystä ja siitä aiheutuvat paineet ylimääräisten, tilussijoituksesta aiheutuvien, kustannusten karsimiseksi. Hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa onnistuttiin konkreettisesti esittämään huonon tilussijoituksen aiheuttamat ylimääräiset lisäkustannukset maatiloille. Onnistumista edesauttoi se, että hankkeessa käytetty menettelytapa oli jo testattu aikaisemmassa tilusrakenteen kehittämishankkeessa.

Aikaisemmasta hankkeesta poiketen, tilaisuuksissa esiteltiin maanomistajille maatalouden ristikkäin kulkemista koko kunnan alueella. Näillä teemakartoilla (liite 3) pystyttiin konkreettisesti havainnollistamaan maatalouden todellista liikennettä yleisillä teillä kun-

nan alueella. Kartat herättivät paljon keskustelua tilaisuuksiin osallistuneiden keskuudessa.

Käytännön tilusjärjestelykokemusten kertominen yleisötilaisuuksissa oli erittäin onnistunut ratkaisu, sillä viljelijä kertoo kokemuksistaan toisen viljelijän ymmärtämällä tavalla ja osaa painottaa niitä konkreettisia asioita, joihin päätöksiä tehdessä tulisi kiinnittää huomiota.

Hankkeen projektipäällikkö päivitti yhdessä maanomistajatilaisuuksissa asiantuntijana olleen maanviljelijän kanssa aikaisemmin laaditun laskelman siitä, kuinka paljon ja millaisissa toiminnoissa syntyy säästöjä, jos lohkokoko kaksinkertaistuu tilusjärjestelyssä. Tämä laskelma perustui käytännön kokemuksiin ja oli siten maanviljelijöiden helposti hyväksyttävissä (liite 1).

Tilusjärjestely on tunteita herättävää toimintaa, josta liikkuu maanomistajien keskuudessa paljon vääriä luuloja. Tämän tyyppinen hanke on tarpeen juuri tällaisten epäluulojen ja väärien tietojen oikaisemisessa. Esitettyjen asioiden omaksuminen vaatii aikansa. Tällaisia tietoa lisääviä hankkeita tulisi tehdä myös jatkossakin, sillä asioista puhuminen lisää oikeaa tietoa ja helpottaa siirtymistä jossain vaiheessa käytännön toimintaan. Ilman tällaisia hankkeita olisi vaikeaa saada näin laajaa asiantuntijajoukkoa kertomaan oman erityisalansa asioista viljelijöille samoissa tilaisuuksissa.

Eri organisaatiot MTK Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa, ProAgria Oulu, Suomen Salaojakeskus ja maanmittaustoimisto toimivat saumattomasti yhteistyössä. Kaikki tiesivät oman roolinsa ja hoitivat oman osuutensa hankkeesta. Suunnittelupalaverit ja kuntatilaisuudet saatiin soviteltua lähes täysiin kalentereihin siten, että kaikki pääsivät osallistumaan tilaisuuksiin. Tämä kuvaa osapuolien halua sitoutua hankkeeseen. Osapuolten tietoisuus toistensa tekemisistä ja mahdollisuuksista kasvoi puolin ja toisin, mikä auttaa varmasti yhteistoiminnassa jatkossakin.

Osa-alueselvitysten esittelyjen yhteydessä pystyttiin konkretisoimaan riittävällä tasolla tilusten järjestelemisestä saatavia hyötyjä, koska maanomistajat hakivat tilaisuuksien yhteydessä tilusjärjestelyjen tarveselvityksiä yhteensä 10 kpl. Tilusjärjestelyn tarveselvitystä haettiin jokaisessa osa-aluetilaisuudessa.

Hankkeen arvonlisäverokuviot aiheuttivat edellisen hankkeen tavoin epäselvyyksiä myös tässä hankkeessa, vaikka asia pyrittiin ratkaisemaan hankkeen hakemusvaiheessa sillä, että hankkeen kuluihin sisältyy arvonlisävero.

8. Tiedottaminen ja julkisuus

Hankkeesta on tiedotettu MTK:n tilaisuuksissa. Hankkeen järjestämistä tilaisuuksista on tiedotettu kuntien kuntatiedotteissa sekä viljelijöille lähetetyillä kirjeillä. Lisäksi tilaisuuksiin kutsuttiin paikallis- ja maakuntalehtien toimittajia, jotka tekivät hankkeesta muutamia lehtikirjoituksia (liite 4).

Hankkeesta tiedottamisessa on noudatettu sekä kansallisia että Euroopan unionin ohjeita ja säännöksiä.

9. Jatkohankkeen tarve

Ohjausryhmä totesi yksimielisesti kokouksessaan 20.12.2007 sen, että tiedottamista hyvästä ja huonosta tilusrakenteesta ja sen vaikutuksista maatilatalouden kannattavuuteen tulee tehdä koko ajan (liite 2). Uusi hanke tulee ajankohtaiseksi sitten, kun tämän hankkeen yhteydessä tulleet tarveselvityspyynnöt on käsitelty ja uusien tilusjärjestelyjen käynnistäminen on rahoituksellisesti mahdollista kohtuullisessa aikataulussa tarveselvityshakemuksen jättämisestä.

Liitteet

Liite 1: Laskelma tilusjärjestelyn hyödyistä (Jukka Kukkola / Visa Korhonen)
Liite 2: Ohjausryhmän arvio hankkeesta (ohjausryhmän kokouspöytäkirja 20.12.2007)
Liite 3: Maatalouden ristikkäin kulkeminen Haapaveden alueella
Liite 4: Siikajokilaakso-sanomalehden kirjoitus TILKE-hankkeesta 26.4.2007

LIITE 1

Laskelma tilusjärjestelyn hyödyistä

Lähtötiedot:
•Lohkokoko kasvaa 3 ha -> 6 ha
•Lopputilanteessa hyödynnetään uusinta teknologiaa
•Esimerkkinä karjatila jolla peltoa 40 ha (1/3 viljalla ja 2/3 nurmella)
•Siirtoajo lohkolta toiselle 10 min
•Kaikki kustannukset sisältävät kuljettajan
•Traktorityö 35 €/h
•Puimuri (3,6 m) 95 €/h
•Puimuri (6 m) 125 €/h
•Säilörehu tarkkuussilppuri 70 €/ha (ketjun siirtyminen 175 €/h)
•Säilörehu ajosilppuri 255 €/h (ketjun siirtyminen 300 €/h)
•Traktorin ajonopeus peltotöissä 12 km/h

Hyötyjä lohkokoon kasvusta

•Siirtoajon kustannussäästö vuodessa:

Traktorityö	6,5 h =	230 €	
Puinti	0,5 h =	50 €	
Rehun korjuu			200 € => säästö yht. 480 €/vuosi

•Peltotyön kustannussäästö vuodessa:

Traktorityö	4 h =	140 €	
Puinti		150 €	
Rehun korjuu			850 € => säästö yht. 1140 €/vuosi

•Suojakaistojen vähenemisestä ja perusparannuksista johtuva satotason nousu 700 rehuyksikköä/ha/vuosi = 40 €/ha/vuosi
=> 1600 €/vuosi

HYÖDYT LOHKOKOON KASVUSTA 40 HA:N KARJATILALLA YHT. 3220 €/VUOSI

Hyötyjä keskietäisyyden lyhenemisestä

Lähtötiedot:
•Peltolohkojen keskietäisyys ennen järjestelyä 3 km (15 km/h) -> lyhenee 2,5 km:iin (20 km/h)
•Ajokertoja vuodessa 8 kpl/ha
••Ajokilometrit alkutilanne 8 krt * 6 km * 40 ha = 1920 km / 15 km/h = 128 h
lopputilanne 8 krt * 5 km * 40 ha = 1600 km / 20 km/h = 80 h
••Työajan säästö 48 h/vuosi * 35 €/h = 1680 €/vuosi

HYÖDYT LOHKOKOON KASVUSTA KESKIETÄISYYDEN LYHENEMISESTÄ 40 HA:N KARJATILALLA

Siirtoajo	480 €/vuosi	
Peltotyö	1140 €/vuosi	
Sadon lisäys	1600 €/vuosi	
Keskietäisyys	1680 €/vuosi	=> yht. 4900 €/vuosi

LIITE 2

TILKE -hankkeen ohjausryhmäkokouksen pöytäkirja 3/2007

Hankkeen nimi TILKE-Tilusrakenteen kehittäminen **Kokous nro** 3/2007
Hankkeen hallinnoija Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimisto **Pvm/aika** 20.12.2007 klo 9.00

Paikka Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimiston kokoustila, Kansankatu 53, Oulu

Läsnä

Timo Lehtiniemi	MTK Pohjois-Pohjanmaa
Mika Mikkola	Suomen Salaojakeskus Oy
Vesa Nuolioja	ProAgria Oulun Maaseutukeskus
Timo Toivanen	Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimisto
Visa Korhonen	Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimisto

Poissa

Jouni Jyrinki	MTK Keski-Pohjanmaa
Hannu Saarinen	Siikalatvan seutukunta
Hannu Tölli	Nivala-Haapajärven seutukunta
Eero Merilä	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus

PÖYTÄKIRJA

1 § Kokouksen avaus
Timo Toivanen avasi kokouksen klo 9.00

2 § Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
Todettiin kokous laillisesti koolle kutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.

3 § Työjärjestyksen hyväksyminen
Hyväksyttiin esityslistan mukaiseksi.

4 § Edellisen kokouksen pöytäkirja
Hyväksyttiin muistutuksitta.

5 § Hankkeen toiminta vuonna 2007
Kuntakohtaiset tilusrakennetiedot ja tiedot alueellisesta perusparannustilanteesta on selvitetty IACS-peltolohkoaineiston ja Suomen Salaojakeskuksen selvitysten perusteella. Selvityksiä on esitelty maanomistajille ja muille kiinnostuneille kunta-/kylätilaisuuksissa Siikalatvan ja Nivala-Haapajärven seutukunnissa. Kunta-/kylätilaisuuksissa on tuotu laajalla sidosryhmäjoukolla (MTK Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa, ProAgria Oulu, Suomen Salaojakeskus, maanomistaja-asiantuntijana) esille huonon tilusrakenteen haittavaikutuksia.

Kuntatilaisuuksia järjestettiin maalis-huhtikuussa 8 kpl (Nivalassa, Haapavedellä, Piippolassa, Pulkkilassa, Kestilässä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä).

Kunta-/kylätilaisuuksia järjestettiin marras-joulukuussa yhteensä 9 kpl (Nivalassa, Haapavedellä, Piippolassa, Pulkkilassa, Kestilässä, Kärsämäellä, Pyhännällä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä). Näissä tilaisuuksissa selvitettiin yksityiskohtaisesti kuntatilaisuuksissa esille nostettujen alueiden (8 kpl) kiinteistörakenne- ja perusparannustilanne.

Hanke järjesti yhteensä 17 tilaisuutta, joihin osallistui yhteensä n. 200 viljelijää. Tilaisuuksien seurauksena maanomistajat jättivät maanmittaustoimiston selvitettäväksi tilusjärjestelyjen tarveselvityshakemuksia yhteensä 10 kpl.

6 § **Maksatushakemuksen alustava käsittely**

Visa Korhonen kertoi ohjausryhmän jäsenille selvityksen hankkeen kustannuksista ajalta 20.9.2006-30.11.2007 sekä arvion hankkeen lopullisista kustannuksista. Arvion mukaan hankkeen lopulliset kustannukset jäävät hieman alle suunniteltujen kustannusten.

7 § **Yksityis- ja seutukuntarahoituksen kertymäennuste**

Yksityis- ja seutukuntarahoitusta on kertynyt suunnitellusti. Lopulliset laskut em. rahoituksesta lähetetään seutukuntiin ja yhteistyötahoille heti, kun hankkeen lopulliset kustannukset selviävät tammikuussa 2008. Myös vastikkeetonta asiantuntija-apua on kertynyt suunnitellusti.

8 § **Ohjausryhmän jäsenten arvio hankkeen onnistumisesta**

Jokainen läsnäolija oli yhtä mieltä siitä, että hanke oli erittäin onnistunut ja siinä jopa ylitettiin hankkeen tavoitteet.

Vesa Nuolioja: Hanke ollut tarpeellinen ja tavoitteet on ylitetty. Viljelijät ovat halukkaita löytämään keinoja kustannustensa alentamiseksi. Ulkopuolinen rahoitus (uusjakojen tukemislain mukainen rahoitus) ei kuitenkaan tahdo pysyä mukana kasvavassa tilusjärjestelyjen kysynnässä. Ellei ongelmaa saada ratkaistuksi, niin se saattaa viivästyttää toiminnan laajentumista.

Timo Lehtiniemi: Hankkeen tavoitteet on ylitetty. Tulevaisuudessa tulisi päästä vielä lähemmäksi viljelijää esimerkiksi järjestämällä hankkeen yhteydessä vierailuja käytännön tilusjärjestelyalueille.

Mika Mikkola: Hankkeen tavoitteet on saavutettu. Käytännön tilusjärjestelyalueeseen ja siellä tehtäviin perusparannuksiin tutustuminen olisi hyvä toteuttaa seuraavassa hankkeessa. Yleensä ensimmäisinä hankkeisiin mukaan lähtevät saavat parhaat tuet.

Timo Toivanen: Hankkeessa on eri maaseudun toimijoiden yhteistyönä löydetty hyvä tapa lähestyä maanviljelijöitä ja saada heidät vakuuttuneiksi tj-toiminnan hyödyistä ja tarpeellisuudesta. Toivanen esitti kiitokset kaikille hankkeeseen osallistuneille tahoille, erityisesti MTK Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalle, ProAgria Oululle sekä Suomen Salaojakeskus Oy:lle erinomaisen hyvin sujuneesta yhteistyöstä.

9 § **Jatkohankkeen tarve**

Todettiin yksimielisesti, että tiedottamista hyvästä ja huonosta tilusrakenteesta ja sen vaikutuksista maatilatalouden kannattavuuteen tulee tehdä koko ajan. Uusi hanke tulee ajankohtaiseksi sitten, kun tämän hankkeen yhteydessä tulleet tarveselvityspyynnöt on käsitelty ja uusien tilusjärjestelyjen käynnistäminen on rahoituksellisesti mahdollista kohtuullisessa aikataulussa tarveselvityshakemuksen jättämisestä.

10 § **Seuraava kokous**

Hankkeen lopullisten kustannusten selvittyä järjestetään vielä ohjausryhmän sähköpostikokous maksatushakemuksen hyväksymiseksi.

11 § **Muut asiat**

Muita asioita ei ollut.

12 § **Kokouksen päättäminen**

Puheenjohtaja päätti kokouksen 10.30.

Allekirjoitukset

Timo Toivanen, pj Visa Korhonen, siht.

LIITE 3

Yli 30 ha:n maatilojen ristikkäin kulkeminen Haapaveden kaupungin alueella.

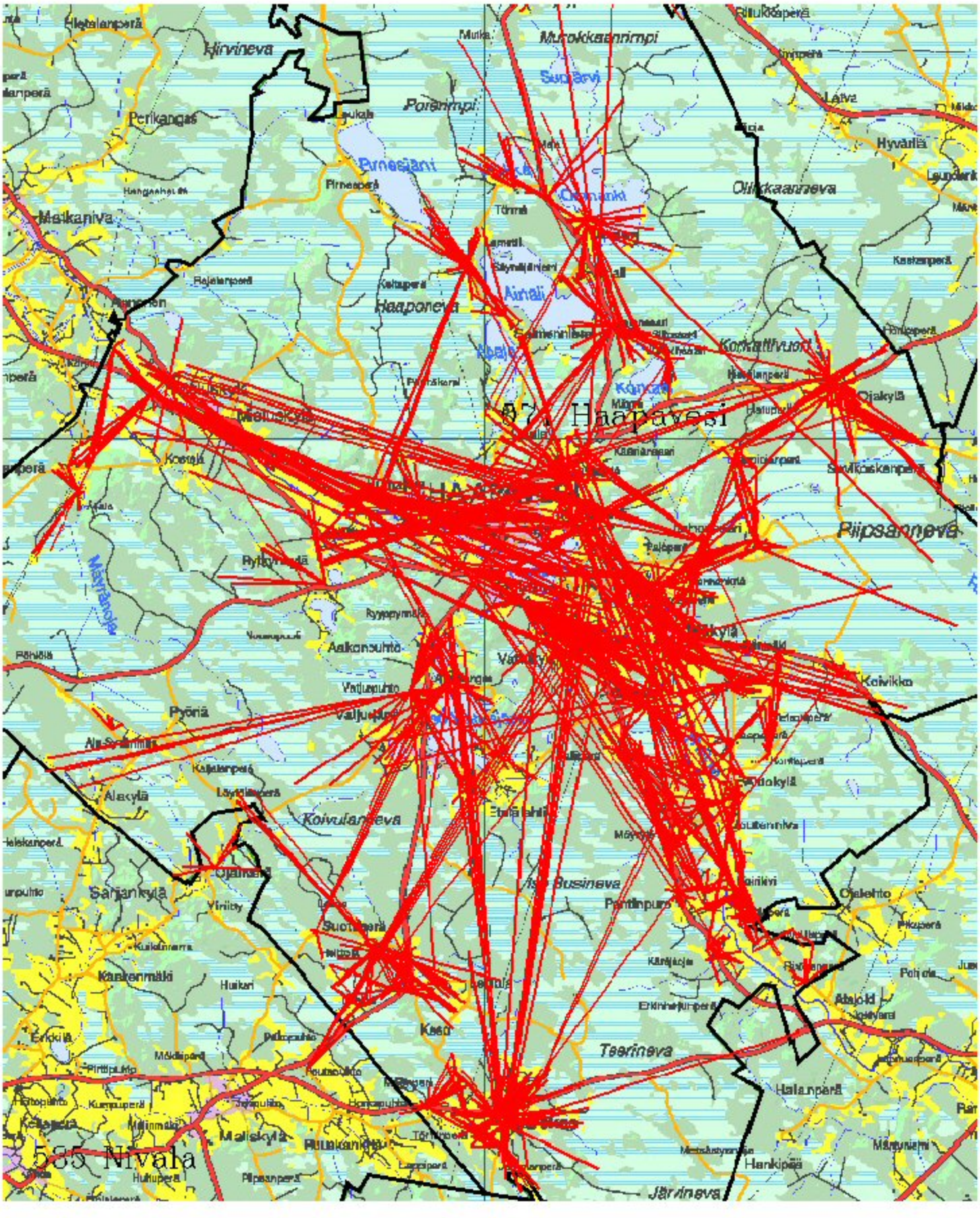

LIITE 4

MAA- JA METSÄTALOUS

TILKE-hanke tarjoaa "työkaluja"

Tilusjärjestelyn tavoitteena kustannussäästöt

Sari Junnonaho

TILKE -Tilusrakenteen kehittäminen -hanke on EU-rahoitteinen hanke, joka toimii Siikalatvan ja Nivala-Haapajärven seutukuntien alueella. Hankkeen tavoitteena on selvittää maatilojen tämän hetken peltolohkorakennetta ja maankäyttöön liittyviä ongelmia.

Siikalatvan kunnat ovat mukana Tilusrakenteen kehittämis- hankkeessa, jonka tavoitteena on muun muassa kasvattaa peltolohkojen kokoa ja vähentää ristiin pelloille ajelua. Kartalla violettina näkyvät alueet kuvaavat Piippolan Leskelässä olevia alle 3 hehtaarin peltolohkoja. Kuva Visa Korhonen.

Hankkeen yhteydessä kerrotaan huonon peltolohkorakenteen vaikutuksista maatilojen kannattavuuteen sekä lohkorakenteen parantamisen keinojen muun muassa tilusjärjestelyjen käyttömahdollisuuksista. TILKE- hankkeen yhteydessä ei tehdä tilusjärjestelyjä vaan hanke toimii maankäyttöön liittyvien ongelmien ratkaisumahdollisuuksien esille tuojana sekä alueittaisen tarpeen selvittäjänä.

Hankkeen puitteissa Kestilässä, Piippolassa, Pulkkilassa ja Rantsilassa on järjestetty esittelytilaisuudet, joissa on kerrottu, millaisia ylimääräisiä kustannuksia huono peltolohkorakenne aiheuttaa ja kuinka näitä kustannuksia voitaisiin vähentää. Kunnissa on selvitetty koko kunnan peltolohkorakenteen lisäksi jonkun tai joidenkin kunnan osa-alueiden peltolohkorakennetta sekä kuivatusverkkoa tarkemmin. hankkeen projektipäällikkö Visa Korhonen Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimistosta.

Taloudellista hyötyä

Maatilan tulotasoa pyritään parantamaan peltojen hankinnalla.

- Tulevaisuudessa tilaluku pienenee, mutta keskipeltoala tilaa kohti kasvaa. Peltoa ostetaan tai vuokrataan entistä enemmän ja useinkaan ei mietitä peltojen etäisyyden kasvun vaikutusta työaikaan. Pohjois-Pohjanmaan maatilojen kilpailukyvyn kannalta on tärkeää, että lohkot ovat riittävän suuria ja mahdollisimman lähellä tilakeskusta. Nyt jos koskaan on katsottava tulevaisuuteen ja kehitettävä peltoalueemme kilpailukykyisiksi vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin, muistuttaa MTK Pohjois-Pohjanmaan toiminnanjohtaja Timo Lehtiniemi.

Nivalan Koskenperällä on suoritettu tilusjärjestely, jossa peltolohkojen keskikoko on noussut yli kaksinkertaiseksi, 2,3 hehtaarista 5,3 hehtaariin. Samassa yhteydessä on salaojitettu satoja hehtaareita peltoa sekä kaivettu useita kilometrejä valtaojia. Yksityisiä viljelysteitä on rakennettu toistakymmentä kilometriä.

Kasvanut lohkokoko mahdollistaa nykyaikaisten tuotantovälineiden tehokkaan käytön ja lisää satotasoa yhdessä samalla toteutettujen valta- ja salaojitusten kanssa. Nivalan Koskenperällä tehtyjen laskelmien mukaan 40 hehtaarin karjatila hyötyy suoritetusta tilusjärjestelystä lähes 5 000 euroa vuodessa. Hyödyt syntyvät lohkojen välisen siirtoajon ja lohkoilla tapahtuvan kokonaistyömäärän vähenemisestä, hehtaarikohtaisen satotason kasvamisesta sekä lohkojen lyhentyneestä talouskeskusetäisyydestä.

Selvitys ei velvoita

Siikalatvan viidestä kunnasta hankkeessa ovat mukana kaikki kunnat, mutta Pyhännällä ei ole järjestetty kevään aikana kylätilaisuutta, koska hankkeen yhteistyötahot katsovat, että asia koskee lähinnä Tavastkengän kylää. Siellä asia tuodaan esille myöhemmin tänä vuonna.

Siikalatvalla on kerättynä kunnittain tieto lohkoista, ja se on ollut kantavana voimana järjestetyissä tilaisuuksissa, kun on mietitty, miten hankkeessa mennään eteenpäin.

Hankkeessa pidetään syksyllä uudet kuntatilaisuudet ja mietitään eteenpäin kevään tilaisuuksissa nousseita asioita.

- Jos viljelijöillä herää kiinnostusta asiaa kohtaan, niin pitää mennä yksityiskohtaisempiin selvityksiin eli tarveselvityksiin ja tilusjärjestelytarpeen selvittämiseen, kertoo hankkeen projektipäällikkö Visa Korhonen Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimistosta.

Järjestetyissä hankkeen esittelytilaisuuksissa oli väkeä Haapavedellä, Piippolassa ja Kestilässä, mutta Rantsilassa ja Pulkkilassa oli vähän kuulijoita.

- Väkeä oli vain kourallinen siihen nähden, mitä oli kutsuja lähtenyt. Mietittiin missä vika, ei pitäisi kevät niin pitkällä olla. Onko tämä asiana niin outo, ettei tiedetä, mitä nykypäivänä voi olla, kun on mielikuvia vanhoista jaoista, pohtii Korhonen.

Tilaisuuksien myötä nousi esille alueita, joissa tilusjärjestelystä voisi olla hyötyä.

- Pääsääntöisesti joka kunnassa selvitetään ristikkäin kulkemista. Maanmittauslaitoksen tietojärjestelmiin tuli päivitystä siitä, miten kussakin kunnassa kuljetaan. Siitä voi jokainen katsoa, onko höllöläisen hommaa, kun ajetaan ristiin rastiin. Jollakin tasolla tuodaan seuraavissa kokouksissa esille havainnollisina karttaesityksinä nykytilanne.

Pääosa pelloista pieninä lohkoina

Korhonen selventää asian tärkeyttä kertomalla, että nykyisin peltolohkot ovat pieniä. Vaikka asia voinyt tuntua merkityksettömältä, kannattaa miettiä, onko kenelläkään tulevaisuudessa kiinnostusta vuokrata pikku lohkoja.

Kestilässä lohkojen keskikoko on 2,47 hehtaaria, ja alle kolmen hehtaarin lohkoja on 73 prosenttia peltoalasta. Pelloista vuokrattuna on 28 prosenttia.

Piippolassa peltolohkojen keskikoko on 2,14 hehtaaria, alle kolmen hehtaarin lohkoja on 76 prosenttia peltoalasta ja vuokrattuna pelloista on 32 prosenttia,

Pulkkilassa lohkojen keskikoko on 2,86 prosenttia, alle kolmen hehtaarin lohkoja on 65 prosenttia pelloista ja vuokrattuna pelloista on 25.

Pyhännällä lohkojen keskikoko on 2,52 hehtaaria, alle kolmen hehtaarin palasia lohkoista on 75 prosenttia ja pelloista vuokrattuna on 28 prosenttia. Rantsilassa lohkojen keskikoko on 2,62 hehtaaria, alle kolmen hehtaarin on 70 prosenttia pelloista ja pelloista vuokrattuna on 20 prosenttia.

Tilusjärjestelyjen selkeänä tavoitteena on pyrkiä saamaan tuotantokustannuksia alas. Lohkojen uudelleen järjestelyn yhteydessä toteutetuilla perusparannustoimilla on myös vaikutus tuloihin satomäärän kasvun kautta. Perusparannukset liittyvät olennaisesti osana hankkeeseen kuten myös tieverkon kunnostaminen.

Selvitystä kannattaa harkita

TILKE-hankkeen esittely sai myönteisen vastaanoton Piippolassa.

- Kyllä minä näkisin, että meillä on alueita, missä voisi vakavasti miettiä, olisiko tilusjärjestelylle heidän mielestä tarvetta. Aika paljon ajetaan ristiin. Se että syntyykö järjestelyjä, siihen ei osaa tässä vaiheessa sanoa mitään. Voi olla että, jos viljelijät näkevät, että tarvetta on, hakevat he tarveselvitystä, jossa varsinaisesti selvitellään, millaisia hyötyjä on saatavilla ja vastaako hyöty vaivaa, kuvailee Piippolan kunnan maaseutuasiamies Mikko Äijälä.

Äijälän mielestä selvityksen tekoa puoltaa se, että sen jälkeen on aineistoa, jonka pohjalta voi miettiä jatkoa. Selvityksen tekeminen ei vielä sido mihinkään

- Jos lohkokokoja pystytään kasvattamaan, näkyy se säästyneenä työaikana ja parantuneena tehokkuutena. Nyt tilanne on se, että ajetaan hyvinkin pitkiä matkoja, lohkoja on melkein toisen viljelijän nurkkajuuressa. Varsinkin karjatiloilla rehunteossa ja -korjuussa, lannanajossa ja muissa töissä tulisi huomattavaa etua, jos olisi järjesteltävissä lohkot sopiviksi kokonaisuuksiksi. Välien ajoon menee oleellisesti aikaa ja syntyy kustannuksia.

Tilusten omistussuhteen muuttamisesta eli maiden vaihtamisesta puhuminen on herkkä asia. Mikko Äijälä toivoo, että maanomistajat osaisivat kiihkottomasti ja asian suhteuttaen miettiä tarveselvityksen tekoa.

- Jos ei markkinoilta saada tuotteisiin parempaa hintaa, on tiliä jostakin kateltava. Yksi keino on saada kustannuksia alemmas, pohtii Mikko Äijälä.